

Sygn. akt I CZ 135/12

POSTANOWIENIE

Dnia 25 października 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Antoni Górski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Zbigniew Kwaśniewski

SSN Kazimierz Zawada

w sprawie z powództwa A. G.
przeciwko Getin Noble Bank S.A. z siedzibą w W.
o uznanie postanowień umowy za niedozwolone,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 25 października 2012 r.,
zażalenia powoda na wyrok Sądu Apelacyjnego
z dnia 12 czerwca 2012 r.,

**oddala zażalenie i pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach
postępowania zażaleniowego Sądowi Rejonowemu.**

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów wyrokiem z dnia 7 listopada 2011 r. w sprawie z powództwa A. G. przeciwko Getin Noble Bank S.A. z siedzibą w W. uznał za niedozwolone i zakazał stosowania przez „Getin Noble Bank” S.A. z siedzibą w W. w obrocie z konsumentami postanowienia wzorca umowy o następującej treści:

1. „Bank jest uprawniony do zmiany oprocentowania kredytu w przypadku zmiany, co najmniej dwóch z poniższych warunków: a) poziomu kosztów refinansowania Banku”.

2. „W zakresie zmian oprocentowania kredytu, dokonywanych przy spełnieniu kryteriów określonych w ust. 1: a) w przypadku jego zmniejszenia, dokonywana jest przez Bank na pisemny wniosek Kredytobiorcy. Na tę okoliczność Bank wysyła do Kredytobiorcy pisemne potwierdzenie wraz ze zmienionym harmonogramem spłat. Zmiana oprocentowania będzie obowiązywać od pierwszej raty po otrzymaniu wniosku, o ile wniosek zostanie doręczony na 14 dni przed terminem płatności raty, w przeciwnym razie zmiana stopy obowiązywać będzie od następnej raty” (punkt I wyroku, (...)) orzekł o kosztach procesu i zarządził publikację prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt „Getin Noble Bank” S.A. z siedzibą w W. (punkt IV wyroku).

Na skutek apelacji pozwanego, Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 12 czerwca 2012 r. uchylił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 7 listopada 2011 r. i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

W uzasadnieniu wskazał, że SOKiK nie rozpoznał istoty niniejszej sprawy, gdyż rozstrzygnął o innym roszczeniu niż zostało zgłoszone w pozwie. Wskazał, że powództwo wytoczone w przedmiotowej sprawie dotyczyło uznania za niedozwolone postanowień konkretnej umowy, a nie abstrakcyjnego wzorca umowy.

Podkreślił, że powód domagając się przed SOKiK uznania za niedozwolone postanowień umowy łączącej go z pozwanym występuje w obronie swoich własnych interesów. Przepis art. 479³⁶ k.p.c. nie pozwala natomiast na taką indywidualną ochronę konsumenta.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał do rozpoznania Sądowi Rejonowemu w zwykłym trybie, jako rzeczowo i miejscowo właściwemu na podstawie art. 17 pkt 4 i 30 k.p.c.

Orzeczenie to zaskarżył zażaleniem powód, zarzucając naruszenie art. 378 § 1 i art. 384 § 4 k.p.c., art. 386 § 4 w zw. z art. 316 § 1 i art. 187 § 1 k.p.c. oraz art. 386 § 4 w zw. z art. 321 k.p.c., wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Zgodnie z art. 394¹ §1¹ k.p.c. - w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 233, poz. 1381), która weszła w życie z dniem 3 maja 2012 r. - zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje także w razie uchylenia przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu projektu nowelizacji wskazano, że instytucja uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji wraz z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania jest nadużywana, zaś obecny model postępowania cywilnego zakłada, że druga instancja stanowi instancję merytoryczną, w ramach której rozpoznanie sprawy powinno nastąpić ex novo i zakończyć się wydaniem merytorycznego rozstrzygnięcia kończącego spór pomiędzy stronami.

Zgodnie z art. 386 § 4 k.p.c., poza wypadkami określonymi w § 2 i 3, sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania tylko w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się jednolicie, że do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy zaniechał on zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 1936 r., C 1839/36, Zb. Orz. 1936 poz. 315; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999 nr 1, poz. 22; z dnia 15 lipca 1998 r. II CKN 838/97, LEX nr 50750; z dnia 3 lutego 1999 r., III CKN 151/98, LEX nr 519260; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003 nr 3, poz. 36; z dnia 21 października 2005 r., III CK 161/05, LEX nr 178635.; z dnia 12 listopada 2007 r., I PK 140/07, OSNP 2009, nr 1-2, poz. 2). Nierozpoznanie istoty sprawy upoważnia sąd drugiej instancji do wydania orzeczenia kasatoryjnego. Taki właśnie stan wystąpił w przedmiotowej sprawie i został stwierdzony przez Sąd Apelacyjny.

Powód żądał uznania za niedozwolone postanowień umowy kredytu konsumenckiego zawartej w dniu 8 sierpnia 2008 r. Swoje żądanie potwierdził na rozprawie w dniu 7 listopada 2011 r. oświadczając, że „podtrzymuje żądanie pozwu i wnosi o uznanie za niedozwolone postanowień wzorca umownego określonych w pozwie”.

Należy wskazać na zasadnicze różnice między kontrolą treści postanowień konkretnej umowy (kontrola incydentalna), a kontrolą treści postanowień wzorca (kontrola abstrakcyjna).

Kontrola incydentalna polega na badaniu treści postanowień konkretnej umowy i przy założeniu, że postanowienia kontrolowanej umowy mogą być lub są zaczerpnięte z wzorca umowy, pośrednio skutkuje również kontrolą postanowień samego wzorca. Ma ona na celu ochronę indywidualnych interesów konsumenta a jej następstwem nie jest eliminacja niedozwolonego postanowienia wzorca umowy z obrotu, a jedynie stwierdzenie - na potrzeby konkretnej sprawy między konsumentem a jego kontrahentem - że konsument w ramach umowy zawartej z kontrahentem nie jest związany konkretnym postanowieniem umowy.

Drugi rodzaj kontroli skierowany jest wprost na treść postanowień wzorca; kontrola taka dokonywana jest niezależnie od tego, czy doszło do zawarcia umowy między stronami, ponieważ jej punktem odniesienia nie jest żadna konkretna umowa (konkretny stosunek prawny) i jej postanowienia, lecz wyłącznie wzorzec umowy stosowany przez uczestnika obrotu i treść postanowień tego wzorca (tzw. kontrola abstrakcyjna).

Jest to kontrola dokonywana przez Sąd Ochrony konkurencji i Konsumentów w postępowaniu odrębnym w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone.

W przeciwieństwie do kontroli incydentalnej, której skutkiem jest wyłącznie stwierdzenie bezskuteczności konkretnego postanowienia umowy na podstawie art. 385¹ § 1 k.c., konsekwencją dokonania kontroli abstrakcyjnej jest wyeliminowanie z obrotu postanowień wzorca umowy, które z dużym prawdopodobieństwem w większości umów z konsumentami powinny być zakwalifikowane jako klauzule abuzywne.

Kontrola incydentalna jest dokonywana przez sąd w celu udzielenia ochrony indywidualnemu interesowi konsumenta, zaś wyrok wydany przez sąd wiąże tylko strony danego postępowania. Natomiast celem kontroli abstrakcyjnej jest ochrona interesu publicznego w postaci zbiorowego interesu konsumentów, przy czym pośrednio może dojść do realizacji indywidualnego interesu konsumenta, który wystąpił z powództwem. Ponadto prawomocne wyroki Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru, wywołują skutki wobec osób trzecich, a więc charakteryzują się rozszerzoną prawomocnością (art. 479⁴³ k.p.c.).

Przenosząc te rozważania na grunt niniejszej sprawy należy stwierdzić, że skoro Sąd Apelacyjny uznał, iż powód w niniejszej sprawie domagał się w istocie udzielenia mu ochrony prawnej jako konsumentowi w indywidualnej sprawie w ramach konkretnego stosunku prawnego łączącego go z pozwanym w oparciu o umowę kredytu konsumenckiego z dnia 8 sierpnia 2008 r., to tym samym powód nie mógł jej poszukiwać przed SOKiK w trybie określonym art. 479³⁶ i nast. k.p.c. Nie mógł tego czynić także wówczas, gdy poddawane w wątpliwość

postanowienie umowne zostało zaczerpnięte z wzorca umownego. Postępowanie o uznanie postanowień konkretnej umowy za niedozwolone prowadzone jest bowiem według właściwości ogólnej, zatem Sąd I -ej Instancji pomijając treść wiążącej strony umowy, nie rozpoznał istoty żądania powoda.

Tym samym Sąd Apelacyjny zasadnie uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał do rozpoznania Sądowi Rejonowemu w zwykłym trybie, jako rzeczowo i miejscowo właściwemu.

Skoro zarzuty zażalenia okazały się nietrafne, zażalenie jako bezzasadne podlegało oddaleniu (art. 394¹ § 3 k.p.c. w zw. z art. 398¹⁴ k.p.c. i w zw. z art. 108 § 2 k.p.c.).